

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Management of Buddhist Tourism in Temples of Prachuap Khiri Khan Province.

เกรียงไกร ห่วงเอี่ยม¹

Kriangkrai Huang-iam¹

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์¹

Master of Public Administration Program, College of Innovation Management,

Rajamangala University of Technology Rattanakosin¹

Retrieved 30-03-2025; Revised 19-04-2025; Accepted 25-04-2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อพรรณนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (2) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและ (3) เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 300 คน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และสมการถดถอยเชิงพหุ ผลการวิจัยพบว่า (1) การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (2) ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาพบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกและ (3) ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา สามารถพยากรณ์การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนหัวบ้าน อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ร้อยละ 46.5 ตัวแปรพยากรณ์ได้แก่ การจัดองค์การ การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ การมีส่วนร่วมการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล

คำสำคัญ: การจัดการการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา วัด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

Abstract

This research aims to (1) describe the management of Buddhist tourism in temples in Prachuap Khiri Khan Province, (2) explain the relationship between Buddhist tourism management and the factors influencing it, and (3) propose a model for Buddhist tourism management in the province. This study employs a quantitative research approach, using a

questionnaire as the primary data collection tool. The sample consists of 300 residents of Prachuap Khiri Khan Province. Data analysis was conducted using statistical methods, including percentage, mean, standard deviation, correlation analysis, and multiple regression analysis. The findings indicate that: (1) overall, the management of Buddhist tourism in the province's temples is at a high level; (2) there is a positive relationship between Buddhist tourism management and the factors influencing it; and (3) the factors influencing Buddhist tourism management can predict cultural tourism management in Hua Baan Community, Mueang Prachuap Khiri Khan District, with an accuracy of 46.5%. The key predictive variables include organizational structure, benefit-sharing participation, operational participation, and monitoring and evaluation.

Keywords: Tourism Management, Buddhist Tourism, Temples, Prachuap Khiri Khan Province

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวของไทยได้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนไปอย่างมาก หลากหลายวัตถุประสงค์ และมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไปตามประเภทของการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงศาสนา เป็นต้น แต่จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของผู้วิจัยพบว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาเป็นการเดินทางที่มีการผสมผสานสลับกันไปสลับกันมา ระหว่างการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษา หรืออาจกล่าวสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาหมายถึง การเดินทางไปท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมชมความงดงามของโบราณสถาน โบราณวัตถุ เทียบชมงานพุทธศิลป์นั้สการขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ กราบไหว้พระสงฆ์ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบที่เคารพนับถือ และเพื่อการปฏิบัติธรรม (กฤษณา รักษาโฉม, นัชชา ทากุดเรือและปริญญ์ ภิญโญสินวัฒน์, 2556)

จากเดิมที่คนไทยจะไปวัดเพราะสาเหตุหลักไป 1. เพราะอยากสบายใจ ทำบุญขอพร ขอความเป็นสิริมงคล 2. เพราะมีเรื่องทุกข์ใจ ไม่สบายใจวัดเป็นที่รวมทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นที่รวมความศรัทธา ความรู้ศิลปกรรมต่าง ๆ ของคนไทย การจะศึกษาสังคมของไทยก็สามารถดูได้จากวัดนี้เอง เนื่องจากในสมัยก่อนวัดถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งในสามของสังคมไทยที่จะมี บ้าน วัด วัง พุดง่าย ๆ ก็คือวัดเป็นอะไรที่มากกว่าศาสนสถาน แต่เป็นศรัทธาที่สามารถมองเห็นและจับต้องได้ การเที่ยววัดนอกจากจะไปไหว้พระทำบุญแล้วถ้าเรามีโอกาสได้ศึกษาองค์ประกอบต่าง ๆ ในวัด จะเห็นว่าคนโบราณมักจะสร้างอะไรที่เป็นแบบแผนเป็นระบบระเบียบชัดเจนทำให้สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชม วัดสำคัญในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อาทิเช่น วัดห้วยมงคล เป็นที่ประดิษฐาน หลวงปู่ทวดองค์ใหญ่ที่สุดในโลกมีพุทธศาสนิกชนเดินทางเข้ามากราบไหว้อย่างเนืองแน่นทุกปี ด้านล่างขององค์หลวงปู่ทวดจะมี ช้างเอราวัณสามเศียร ที่สร้างจากไม้ 9 ชนิด ซึ่งเป็น

ไม้มงคล ได้แก่ ไม้สัก ไม้รัก ไม้พยุง ไม้ขนุน ไม้ประดู่ ไม้แดง ไม้เต็งรัก ไม้ตะเคียน และไม้จันทร์ชมด ไม้แต่ละชนิดก็จะช่วยเสริมความมงคลในด้านที่แตกต่างกันออกไป

วัดทางสาย เป็นวัดที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งในประจวบคีรีขันธ์เลยทีเดียว สำหรับวัดทางสายแห่งนี้ เนื่องจากเป็นวัดที่มีความโดดเด่นทั้งในด้าน สถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม ศาสนา และนิเวศวิทยา โดยมีพระมหาธาตุเจดีย์ภักดีประกาศ หรือ พระมหาเจดีย์เก้ายอด เป็นไฮไลท์ที่สามารถมองเห็นความงามไร่ที่ดีได้แม้จะอยู่ในที่ไกล ยิ่งเมื่อประกอบกับทิวทัศน์ทะเลและภูเขาที่ล้อมรอบแล้ว ก็ยิ่งทำให้ภาพของวัดแห่งนี้ดูอลังการขึ้นไปอีก

วัดธรรมิการามหรือวัดเขาช่องกระเจกที่ประดิษฐานรอยพระพุทธรูปบาทจำลองและองค์เจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ โดยเราจะต้องเดินขึ้นบันไดทั้งหมด 396 ขั้นเพื่อขึ้นไปยังด้านบนของวัด ระหว่างทางก็จะมีจุดให้พักเป็นระยะ อีกทั้งยังสามารถชมวิวยาวประจวบคีรีขันธ์ และเมืองประจวบคีรีขันธ์ ได้ตลอดทาง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะทำให้มีบทบาทในการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน หรือช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมและศาสนา ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนและการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้คนในชุมชนท้องถิ่นจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สังคม และประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพรรณนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

สมมติฐานการวิจัย

1. การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์อยู่ในระดับปานกลาง
2. ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาไม่เป็นเชิงบวก
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา สามารถพยากรณ์และนำเสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการ

ทฤษฎีการจัดการที่สร้างประสิทธิภาพให้กับองค์กร (POLC) Allen (1958) เป็นทฤษฎีการจัดการที่ใส่ใจกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ เริ่มตั้งแต่การวางแผน การปฏิบัติการ ไปจนถึงการประเมินผล ประกอบด้วย

(1) การวางแผน (Planning): การกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ในการดำเนินงาน เพื่อให้การทำงานมีทิศทางที่ชัดเจน

(2) การจัดการองค์กร (Organizing): การจัดระเบียบโครงสร้างและทรัพยากรในองค์กร โดยกำหนดบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกในทีม

(3) ภาวะการเป็นผู้นำ (Leading): การสร้างแรงจูงใจและบริหารทีมงาน เพื่อให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

(4) การควบคุม (Controlling): การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อให้แน่ใจว่าสอดคล้องกับแผนที่กำหนดไว้ และสามารถปรับปรุงเมื่อจำเป็น

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม Cohen and Uphoff (1980) เน้นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนในกระบวนการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมมี 4 มิติหลัก ได้แก่

(1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ: สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับว่าโครงการควรทำอะไรและทำอย่างไร ซึ่งช่วยให้เกิดความเข้าใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ

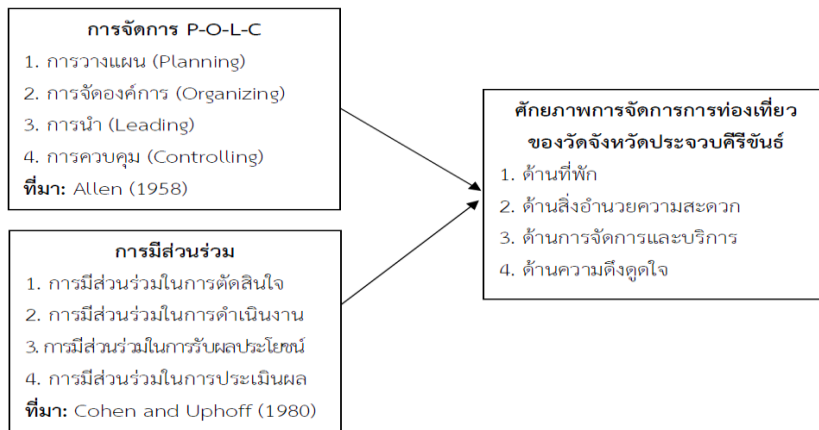
(2) การมีส่วนร่วมในการเสียสละ: สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการลงทุนเวลาและทรัพยากรเพื่อพัฒนาโครงการ รวมถึงการลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจร่วมกัน

(3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์: เมื่อโครงการประสบความสำเร็จ สมาชิกในชุมชนจะมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน ซึ่งส่งเสริมความเป็นธรรมและความยั่งยืน

(4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล: สมาชิกชุมชนมีบทบาทในการประเมินผลโครงการ ทั้งในด้านความสำเร็จและปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งช่วยให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาโครงการในอนาคตได้

ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จและความยั่งยืนของโครงการพัฒนา การมีส่วนร่วมในทุกมิติดังกล่าวจะทำให้ชุมชนรู้สึกมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ของโครงการมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน 300 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และสมการถดถอยเชิงพหุ

ผลการวิจัย

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.86 ด้านที่มากที่สุด ได้แก่ ด้านความดึงดูดใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการและบริการอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 ด้านที่น้อยที่สุด ได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ด้านการจัดการ พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.41 ด้านที่มากที่สุด ได้แก่ ผู้นำและภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.71 รองลงมา ได้แก่ ด้านการวางแผน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 ด้านที่น้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการติดตามผล การปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 ด้านที่มากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการคิดการตัดสินใจ อยู่ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ด้านที่น้อยที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66

การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์อยู่ในระดับปานกลาง พบว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์อยู่ใน

ระดับมาก จึงปฏิเสธสมมติฐานศูนย์ และยอมรับสมมติฐานแย้งว่าการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับมาก

สมมติฐานที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาไม่เป็นเชิงบวก ผลการทดสอบพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาเป็นเชิงบวก จึงปฏิเสธสมมติฐานศูนย์ และยอมรับสมมติฐานแย้งว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาเป็นเชิงบวก

สมมติฐานที่ 3 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา สามารถพยากรณ์และนำเสนอ รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลการทดสอบพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา สามารถพยากรณ์และนำเสนอรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์สามารถพยากรณ์และนำเสนอแนวทาง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ได้ร้อยละ 46.5 โดยมีตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ การจัดองค์การ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์การมีส่วนร่วม การดำเนินงาน และการติดตามประเมินผล

การอภิปรายผล

การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับณัฐพงษ์ ฉายแสงประทีป (2564) ผลการวิจัย พบว่า การท่องเที่ยวเชิงศาสนาในประเทศไทย แบ่งเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ 1. การแบ่งตามกิจกรรมของการท่องเที่ยว และ 2. การแบ่งตามรูปแบบ หรือเส้นทาง การท่องเที่ยว ด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงศาสนา พบว่า วัดพระธาตุพนมฯ ยังขาดการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ และแผนการท่องเที่ยวเป็นลายลักษณ์อักษร มีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี (Action Plan) จัดองค์การแบบราชการ และแบ่งเป็นแผนก บริหารงานแบบบนลงล่าง และกระจายอำนาจไปยังรองเจ้าอาวาสและคณะกรรมการวัด (ฆราวาส) อีกทั้งวัดได้นำหลักพระธรรมวินัย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ปี พ.ศ. 2505 และ ศีลธรรม นอกจากนี้ยังนำหลักภาวะผู้นำแบบที่มุ่งเน้นงาน และภาวะผู้นำแบบ มุ่งความสัมพันธ์การทำงานเป็นทีม ควบคู่ในการบริหารจัดการองค์การ และการบริหารงานบุคคล วัด จะใช้การควบคุมเชิงบริหาร และการควบคุมโดยบุคลากรและวัฒนธรรมภายในองค์กร เพื่อให้บรรลุผล

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.69 ด้านที่มากที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการคิดการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76 รองลงมา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.70 ด้านที่น้อยที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 สอดคล้องกับพระครูสันติธรรมาภิรต (บุญชัย สนติกโร, 2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ศาสนสถานแหล่งท่องเที่ยวในพระพุทธศาสนา แนวทางการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนให้ศาสนสถานที่สำคัญของวัดเป็นสถานที่แหล่ง

ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว โดยมีแนวทางและมาตรการที่หลากหลาย เช่น การจัดการบริหารอนุรักษ์วัดด้วยการร่วมมือ กันระหว่างวัด กรมศิลปากร และภาคเอกชน การพัฒนาการท่องเที่ยว และการอนุรักษ์โบราณวัตถุ โบราณสถานอันเป็นสมบัติของชาติได้และถ้ำหาภักดีที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ได้มีการดำเนินการในลักษณะของการเสริมสร้างคุณค่าของการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการและส่งเสริมให้ชุมชนและผู้ประกอบการท่องเที่ยวมีส่วนร่วมใน การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว และการจัดรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม รวมทั้งการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเข้าด้วยกัน กันนับว่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งของผู้ที่สนใจและนักท่องเที่ยว อีกทั้งยัง จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารกิจกรรมการท่องเที่ยวในเชิงวัฒนธรรมที่มีการเรียนรู้ ในทางพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ และศิลปวัฒนธรรมของชาติ

ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา สามารถพยากรณ์และนำเสนอรูปแบบ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์สามารถพยากรณ์และนำเสนอ แนวทาง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้ร้อยละ 46.5 โดยมี ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ การจัดองค์การ การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ การมีส่วนร่วมการดำเนินงานและการ ติดตามประเมินผล สอดคล้องกับพระมหาชาญ โชติญาณพล (2556) อุตสาหกรรมวัดไทยในพระพุทธศาสนาที่มีต่อ การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ผลการวิจัยพบว่า อุตสาหกรรมวัดไทยในพระพุทธศาสนามี ความสัมพันธ์ ทางตรงกับ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก จากสมมติฐานที่ 2 พบว่า อุตสาหกรรมวัดไทยในพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางตรงกับ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาโดยมีความสัมพันธ์ทางลบและ อุตสาหกรรมวัดไทยในพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางอ้อมกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการ ท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา โดยผ่านความคิดเห็น โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก จากสมมติฐานที่ 3 พบว่า อุตสาหกรรมวัดไทยในพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางอ้อมกับความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการ ท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาโดยผ่านความคิดเห็นและความพึงพอใจโดยมีความสัมพันธ์ทางบวก จาก สมมติฐานที่ 4 พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนามี ความสัมพันธ์ทางตรงกับความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก จากสมมติฐานที่ 5 พบว่า ความคิดเห็นของ นักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการท่องเที่ยวเชิง พระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางอ้อมกับความภักดีของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการท่องเที่ยวเชิง พระพุทธศาสนา โดยผ่านความพึงพอใจ โดยมีความสัมพันธ์ทางบวก และจากสมมติฐานที่ 6 พบว่าความพึง พพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการ ท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ทางตรงกับความภักดีของ นักท่องเที่ยวต่างชาติต่อการ ท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกซึ่งโมเดลความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม เนื่องจากมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อีกทั้งในแต่ละ องค์ประกอบของโมเดลมีความเหมาะสมเที่ยงตรง (Validity) และมีความสามารถในการพยากรณ์ได้ร้อยละ 93.4

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. เนื่องจากด้านการจัดการและบริการ และด้านสิ่งแวดล้อมมีความสะดวก มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าปัจจัยอื่นจึงเสนอแนะให้ดำเนินการอบรมและเสริมสร้างความรู้ เพื่อให้ชาวบ้านและคณะสงฆ์มีความเข้าใจ และมีทักษะที่จำเป็นในการจัดการและบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนงบประมาณ และปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน ระบบขนส่งสาธารณะ รวมถึงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ให้ครอบคลุมและเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยว

2. เนื่องจากด้านการอำนวยความสะดวก มีแผนการอำนวยความสะดวกอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ได้แก่ สถานที่พัก อาหาร มัคคุเทศก์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าปัจจัยอื่น สะท้อนถึงคุณภาพหรือการบริการที่ยังไม่มีประสิทธิภาพจึงต้องพัฒนาแผนการอำนวยความสะดวกให้มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยสร้างความรู้และทักษะในการเป็นเจ้าภาพที่ดี เพื่ออำนวยความสะดวก สามารถให้ความรู้และดูแลนักท่องเที่ยวได้ พัฒนาและปรับปรุงที่พักให้ได้รับความสะดวกสบาย ส่งเสริมการจัดการร้านอาหารให้มีความสะอาดและปลอดภัย ตลอดจนนำเสนออาหารพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาประเด็นเรื่องความยั่งยืนของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาในระยะยาว โดยเน้นการประเมินว่าชุมชนมีความพร้อมในการรักษาทรัพยากรทางวัฒนธรรมและธรรมชาติอย่างไร ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา การวิเคราะห์วิธีการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการพัฒนา รวมถึงการป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

2. ควรศึกษาประเด็นเรื่องความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่เคยมาท่องเที่ยว จะช่วยให้เข้าใจถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ และมีแนวโน้มที่จะกลับมาท่องเที่ยวในชุมชนอีก ซึ่งจะทำให้เข้าใจปัจจัยนั้นๆ และสามารถนำไปปรับปรุงการจัดการท่องเที่ยว การบริการ และประสบการณ์การท่องเที่ยวให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

กฤษณา รักษาโฉม, นัชชา ทากุดเรือ และปริญญ์ ภิญญูสินวัฒน์. (2556). รูปแบบและกระบวนการสร้างจิตสาธารณะเพื่อการจัดการท่องเที่ยวของ แหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการ มจร.บุรีรัมย์*, 9(2), 83-97.

ณัฐพงษ์ ฉายแสงประทีป. (2564). *รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม]. Dspace at Mahasarakham University. <http://202.28.34.124/dspace/handle123456789/1704>

บุญชัย สนติกโร. (2557). ศาสนสถานแหล่งท่องเที่ยวในพระพุทธศาสนา. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา*, 8(1), 89-69

- พระมหาชาญ โขติญาณพล. (2556). *อัตลักษณ์วัดไทยในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการท่องเที่ยวซ้ำของนักท่องเที่ยวต่างชาติ* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,มหาวิทยาลัยสยาม]. ฐานข้อมูลงานวิจัยมหาวิทยาลัยสยาม. <https://e-research.siam.edu/wp-content/uploads/2013/12/D.B.A.-2015-Thesis-The-Thai-Temple-Identity-in-Buddhism-Affecting-Repeat-Foreign-Tourists.pdf>
- Cohen, J. M. and Uphoff N.T. (1980). "Participation's Place in Rural Development : seek clarity through specifics". *World Development*, 8(3), 213-235
- Louis Allen. (1958). *Management and organization: International student ed View all formats and editions*. Publisher: McGraw-Hill